

106.

1738 8

9

DE

M V T V O

FOEMINAE ALIIS CREDITVRAE
D A T O

AD LEGEM XI. ET XII. D. AD SCTVM VELLEIANVM

PRAESIDE

CHRISTOPH. LVDOV. CRELLIO D

INSTITVT. IVSTINIANEARVM P. P. ORDINAR
CVRIAE PROVINC. ET SCABINATVS ASSESSORE
ORDINIS IVRIDICI VITEMBERGENSIS
H. T. DECANO

AD DIEM IVNII ANNO QVAM SALVS PARTA EST c^o l^o ccXXXVIII

IN AVDITORIO ICTORYM

DISPVTABIT

CHRISTIANVS HENRICVS LEBRECHT KLOPFER

VVALDENB. SCHOENB

VITEMBERGAE

EX OFFICINA SCHEFFLERIANA

ge
Hel
iglit
keit
rere
ge
urch
ben,
dnes
Re-
ber
icht
läh
let,
ver
Ber
get
Br.
ret,
ite,
pe-
ind
die
ein
ich
ene

mt

REVERENDISSIMO
COMITIBUS
CENSURAE ALIIS CREDITURAE
D A T O
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844
CHRISTOPH. WIDOW. GRILLIO D.
CIVILE PROVIC. ET KABINETS. ASSessor
ORDINI IUDICIALI BERGENSES
D. 23. APR. 1844
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844
MAGISTRO D. ADOLF. WILHELMUM
D. 23. APR. 1844

ILLVSTRISSIMO
COMITI AC DOMINO
DOMINO
CHRISTIANO
HENRICO
SANCTI ROMANI IMPERII
COMITI AC DYNASTAE
SCHOENBURGICO
COMITI GLAVHAVIENSI
AC WALDENBURGICO
DOMINO COMITATVS INFERIORIS
HARTENSTEINIENSIS
ET TRACTVS LICHTENSTEINENSIS

101

IVRIS ET AEQVI
CVSTODI ET CONSERVATORI
SANCTISSIMO
CIVIVM ET MVSARVM
AC DOCTRINAE
QVA SECVRITAS CIVIVM ET SALVS
IMPRIMIS CONTINETVR
DEFENSORI CERTISSIMO

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO

VSVM PLENISSIMAE FELICITATIS

TANTO

DIGNAE FASTIGIO
ET PROSPERRIMOS SVCCESSVS
APPRECATVS

D. D. D.
CIVIS DEVOTISSIMVS

CHRISTIANVS HENRICVS LEBRECHT KLOPPFFER

I

INTERCESSIONES MULIERVM SUSPECTAE
INFIRMITAS ANIMI
PLERVMQVE CVM CALLIDITATE CONIUNCTA

INCREDIBILIS est, non VIRORVM
duntaxat, sed etiam LEGVM, in
FOEMINAS indulgentia, qua omnes
ordines reipublicae mirifice per-
turbantur, et negotia, etiam cum
cautione insigni inita, obtentu IN-
FIRMITATIS muliebris, distrahun-
tur. Vix miseratione digni uiden-
tur Romani, quod foeminarum, quibus gradu cedebant,
quas DOMINAS vocabant, quas laudatione, obsequio, as-
sentationibus, corrumpabant atque excaecabant, quod
foeminarum, inquam, artibus et fastu, non solum pos-
sensionibus exuti et spoliati, sed, quod mulieres Roma-
nae Legem Oppiam impugnantes, (a) et Papyrii adole-
scen-

A 2

(a) Liv. 34. c. 1.

RI

VS

IMO

FER

13

scantis commento excitatae moliebantur, (b) ipsa fere curia eiecti et deturbati sunt. Sed ego quidem nolim crabrones irritare. VETERES MAGISTRI artis nostrae plerumque IMBECILLITATEM MVLIEBRIS INGENII caussantur, dum foeminis succurrunt. Haec enim non modo excusationem, sed illud etiam mereri videbatur, ut, cum cogitatio fragilitatis suae moderationem et obsequium mulieribus inprimis suadere debuisset, nos, contra, patiamur illas animi impotentia efferrī, omnia tentare, nihil sibi non permittere, uiros eludere, summa imis miscere, tandem, si quid insolentius admissum sit, ad INFIRMITATEM suam confugere, et huius miseratione ueniam, aut, quod magis est, cum aliorum iniuria, opes et laudem impetrare. Certe, in interpretatione SCi, quod DE FOEMINARVM INTERCESSIONIBVS factum est, videntur fere aliquanto plus iusto amorī foeminarum et gratiae dedisse. VLPIANVS quidem L. 2. §. 2. D. ad SCrum Vellej. LAVDAT prouidentiam AMPLISSIMI ORDINIS, quia opem tulit mulieribus, propter SEXVS IMBECILLITATEM, multis huiuscemodi casibus oppositis atque subiectis. Idem PAVLVS L. I. §. 1. eod. monet, qui adimendum eis fuisse INTERCESSIONIS officium existimat, in quo non solum opera et nudum ministerium earum versaretur, sed etiam periculum rei familiaris, quod ab ipsis prohibendum uideatur. Vnum SEVERVS L. 2. §. 2. D. eod. obseruauit, ταῖς ἀπατώσεως γυναιξίν το δόγμα τῆς συγκλήτης βελῆς ἔβουθεῖν. DECIPIENTIBVS mulieribus Senatus Consultum auxilio non esse: quod et PAVLLO L. 23. §. 30. D. eod. placet; ut, si DECIPIENDI animo aliquid gesserint,

(b) Macrob. i. Sat. cap. 6.

rint Senatus Consulti beneficio ne defendantur. Sed, ut ingenue profitear, quod sentio, non satis cohaerent, quae ueteres de mulierum INTERCESSIONIBVS philosophati sunt, dum infirmitati, non fraudibus, mulierum patrocinantur. Omnis fere INFIRMITAS suspicionem FRAVDIS parit. Ipsa necessitas propemodum IMBECILLIBVS haec tela subministrat, ut, si VI non possint, per insidias, et, quod ait Comicus, vel CLAM, vel precario rem administrent (c). Plerumque INFIRMITAS, cum et ipsa uelit aliquo loco esse, atque destinata perficere, DOLIS et machinationibus aucupatur, quod VI et contentione, scientibus et intelligentibus, extorquere non potuit. Certe, quod ALEXANDER (d) ait, illorum, qui deprehendi nolunt et resistere omnino nequeunt, illa solertia, illud unicum uotum est, FALLERE. Itaque dum imbecillitati ignoscimus et assentamur, IMPROBITATI etiam DECIPIENTIVM, quae plerumque cum infirmitate coniuncta est, impunitatem et priuilegium damus. Ipse VLPIANVS L. 4. §. 1. in fin. D. b. t. agnoscit, quod semper fere FRAVDIS aliquid lateat in mulierum INTERCESSIONE; et manifeste tamen fauet calliditati mulieris intercedentis. Facilius enim, inquit, se OBLIGAT mulier, quam cuiquam DONAT. quod et CONSTANTINVS L. 16. C. de donat. ante nupr. obseruauit, ut ne SPONSA quidem facile aliquid titulo donationis sponso largiatur. Et ea tamen ICTi est facilitas, ut, quamuis DONANTI ET SOLVENTI PRO ALIO non succurrat, tamen foeminae pro aliis OBLIGATAE, quae promissione sua eludit stipulantem, SCTi auctoritatem subuenire

A 3

(c) Terent. Eunuch. II. 3. u. 28.

(d) apud Q. Curt. IV. 13. 8.

Venire arbitretur. Mihi quidem magis uidetur DONANTI quam temere PROMITTENTI auxilium Scti accommodandum esse. Enim uero facilius excusatione fragilitatis suae uti potest, quae animo ingenuo alterius inopiam, cum detrimento rei familiaris, donatione sua subleuauit, quam quae, non sine suspitione doli et calliditatis, facile se pro aliis obligat, et hac arte fidem fallit, creditores eludit et in periculum adducit. Certe, mulier, quae RARO donat, pro aliis uix unquam sine spe lucri INTERCEDIT, et quod PLINIUS ait, (a) uiscatis dundaxat hamatisque muneribus, non tam sua promit, quam aliena corripit, dum, fide sua interposita, pro uiris intercedit. Enim uero, si tantum ingenio ualent mulieres, ut RARO donent, ne rei familiaris detrimentum patiantur; Vnde enata est illa facilitas, ut tamen liberaliter promittant, se pro aliis soluturas esse? Profecto eadem calliditas, quae ipsas a donationibus retinet, illis etiam dissuaderet, ne se pro aliis promissione sua obligarent: Nisi hoc animo intercederent plerumque, ut uel lucrum aliquod uenentur, uel stipulantem decipiant; cum credant, se illi uerba dare, ipsumque eludere omnino posse, ut, circumuentus fraude muliebri, omni commodo careat ex illa stipulatione. Rectius forte illarum INFIRMITATI mederemur, si cogerentur mulieres implere fidem datam, et poena etiam coercentur, si, leuitate animi adductae, pro aliis se obligassent: Tunc, ausim affirmare, illas facilius recordaturas INFIRMITATIS suae, si periculosam esse intelligerent leuitatem suam, et cum incommodo coniunctam. Sed Icti quidem sua illas indulgentia et intempestiua misericordia,

(a) Plin. IX, Ep, 30.

110.

dia deteriores faciunt, dum, nisi manifesta et operosa
 machinatio appareat, credunt mulieres INFIRMITATE
 fexus potius sublapsas, non DOLO usas esse. Igitur me-
 rito quibusdam accidit, quod illi apud PHAEDRVM (a)
 a quo

Canis parturiens cum ROGASSET antea,

Vt foetum in eius tugurio deponeret,

Facile impetrauit; dein reposcenti locum

Preces admouit, tempus orans breue,

Dum firmiores posset catulos ducere:

Hoc quoque consumto, cum flagitaret ualidius,

Cubile tradere : Si mihi et turbae meae,

Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

II

SIMPLICITATI MULIERVM

SCTO SVCCVRRITVR

SED, ne cum dimidia parte generis humani iras exer-
 cere uideamur, age, in gratiam cum lepido illo et
 eleganti sexu redeamus. Quamuis enim suspicione doli
 non careant, quae a foeminis obtentu INFIRMITATIS mu-
 liebris praecipitantius et periculosius gesta sunt; tamen,
 si ex illis, quae circumstant, appareat, illas ignorantia
 iuris sublapsas, aut cupiditate creditoris in periculum
 adductas, aut, si creditor se ipsum decepisse intelligatur,
 datur uenia SIMPLICITATE. At uereor, ut beneficio
 SCTR

(a) Phaedr. I. Fab. 79.

SCti et titulo SIMPLICITATIS gratiam apud illas ineamus, quae hodie tantum non solae sibi sapere uidentur. Nuper certe SCABINIS VITEMBERGENSIBVS eiusmodi species oblata est, in qua non indigna uidebatur mulier, cui, OB SIMPLICITATEM, Senatus Consulti beneficium accommodari posset. Aquilia, mulier, nullis matrimonii uinculis innexa, SEXCENTORVM indigebat, ad necessitates rei familiaris procurandas. TITIVS, frater eius, ipse etiam QUADRINGENTA mutua sumere uolebat. Hic forori, Aquiliae, indicabat, IAUOLENUM MILLE habere, quae foenore positurus esset: rem facile confici posse, si Aquilia sexcenta, ipse quadringenta, acciperet: ita fortem totam M. Ioachimicorum consumi posse: Sed IAUOLENUM sibi soli quadringenta uix crediturum: itaque necesse uideri, ut Aquilia fidem suam pro Titio fratre suo interponeret: quod si factum esset, IAUOLENUM mille daturum, quibus utriusque necessitati commodissime consuleretur.

Aquilia accipiebat conditionem a fratre Titio oblatam, et rem per epistolam enarrabat IAUOLENO: nec dissimulabat, se sexcenta duntaxat postulare, et quadringenta fratrem Titium desiderare: sed pro ducentis, quae Fratri Titio darentur, se INTERCEDERE, et fidem suam obligare affirmabat: altera ducenta, quorum causa ipsa omnino teneri noller, fratrem sua fide accepturum: Ut ipsa adeo sexcenta suo nomine deberet, propter ducenta, Titio credenda, fideiussione sua intercederet, altera autem ducenta soli Titio a IAUOLENO crederentur. Sed IAUOLENO displicebat mulieris intercessio: ideoque, se personam mulieris duntaxat secuturum, et tota OCTINGENTA Aquiliae soli crediturum, ducenta autem Titio mutua daturum esse, per fratrem Titium rescribebat. Postquam inter partes

partes conuenit, datur chirographum, in quo Aquilia, se OCTINGENTA, Titius ducenta, se accepisse, profiteretur. Iuolenus M. Titio numerat, qui Aquiliae sexcenta exhibet, quadringenta in suos usus conuertit, sed propter ducenta, Aquiliae chirographo comprehensa, dato alio chirographo, ipsum se Aquiliae debitorem constituit: ut ad Aquiliam sola sexcenta, cum chirographo propter ducenta illa, quae Titius retinebat, peruenirent. Postquam dies uenerat, Iuolenus octingenta ab Aquilia reflagitabat. Quae, cum se sexcenta duntaxat accepisse, ducenta Titio data esse, causaretur, actione pulsata, et processu executiuo, quem uocant, instituto, cum de exceptione non liqueret, uicta, atque Iuoleno octingenta reddere, a Scabinis damnata est. Aquilia, detrimentum rei familiaris aegre passa, fratre Titio interea mortuo, RECONVENTIONIS beneficio utitur. Iuoleno exceptionem S C T I V E L L E I A N I, quod de INTERCESSIONIBVS mulierum factum est, obiicit, rem Iuoleno non incognitam, et ipsi ab Aquilia perscriptam esse, latere intercessionem in hoc negotio, sibi sexcenta duntaxat numerata, seque fratris amore se ductam esse, querebatur, et ducenta, quae ad Titium peruenissent, a Iuoleno reposcebat. Iuolenus, se personam mulieris secutum esse, et Aquiliae soli octingenta credidisse, sed, in quos usus ipsa haec octingenta consumptura esset, non inquisuisse, neque omnino certum fuisse, quod Aquilia Titio ducenta ex illis octingentis creditura sit, regerebat: DOZI etiam, per quem hoc negotium ab Aquilia constatum esset, replicatione utebatur: denique, ut Aquilia a Titii heredibus ducenta illa, quae ipsi ex octingentis illis suo periculo numerauerat, repeteret, se uero ex lite dimitteret, poscebat. Sed SCABINI Iuolenum, si Aquilia ipsi actionem aduersus heredes

B

Titii

Titii cederet, ducenta reddere iusserunt. Ita enim responsum est: Diemeil Wieder-Beklagter auf die Wieder-Klage geantwortet, und deren in den Haupt-Puncten der Litis Contestation geständig, So ist derselbe, des geschehenen Einwendens ungeachtet, die libellirten 200. Thlr. Klägers Principalia zurück zu geben, Wieder-Klägerin hingegen die wieder ihres verstorbenen Bruders, N.N. Erben dießfalls habenden An- und Zusprüche, auf sein Verlangen, ihm abzutreten schuldig, die beyderseits aufgewendeten Unkosten aber sind, aus bewegenden Ursachen, gegen einander zu compensiren und aufzuheben, V. R. W. Quod quibus ex rationibus factum fuerit, deinceps apparebit. Operae pretium uidetur, ut de illo argumento diligenter exponamus

III

MVTVI DATIONES PRO ALIIS
 QUIBUS FOEMINA INTERCESSIT
 SCTO INFIRMANTVR

NIMIRVM, postquam edictis Diui AVGVSTI, et deinde CLAVDII, interdictum est, NE FOEMINAE PRO VIRIS SVIS INTERCEDERENT, tandem SCTO, ex relatione M. SILANI, et VELLEII TYTORIS, Consulum, facto, plenissime foeminis omnibus subuentum est, et non solum FIDEIVSSIONES foeminarum, sed etiam MVTVI DATIONES, PRO ALIIS, quibus FOEMINAE intercederent, ita infirmatae sunt, ut ne eo nomine ab his petitio, neue in eas actio, daretur. Sic enim VLBIANVS

112

l. 2. §. 1. D. ad SCr. Vellei. verba SCti enarrauit. Neque locus est dubitationi, quin MUTUATIONE PRO ALIIS, cui foeminae intercesserint, MUTUUM a FOEMINIS ideo contractum, VT NUMMOS a creditoribus acceptos ALIIS CREDERENT, intelligatur. Explicite enim idem ille *VLPIANVS d. l. 2. §. 3. D. ad SCrum Vellei. et l. 8. §. 1. D. eod.* OMNEM omnino OBLIGATIONEM PRO ALIIS, ait, SCto comprehendi, siue VETEREM obligationem foemina, siue NOVAM, CONSTITVENDO, aut MANDANDO, recepisse uideatur: Et unum illud sufficit, si obligationem ALIENAM recepisse uideatur. Clarius adhuc *PAYLLVS l. 11. et 12. D. eod.* si mulier, alii CREDITVRA, pecuniam acceperit, locum SCto esse, docet, si sciverit creditor, illam intercedere obligationi ALIENAE. Imo uero idem, quem antea adduxi, *VLPIANVS, l. 6. D. b. r.* monuit, etiam, dum alicui MANDAT aliquid mulier pro aliis, mandatariis quoque prodesse SCti beneficium; cum ipsum mandatum, quo foemina pro aliis intercessit, propter SCrum inefficax et inane uideatur. Ideoque fideiussores, qui MANDATO matris, pro defensore absentis filii, interuenerunt, *PAPINIANVS* ait, exceptione SCti usuros esse, cum contemplatione MANDATI matris interuenerint *l. 6. et 7. D. ad SCrum Vellei.* Igitur merito in specie illa, quam supra Spho II. commemorauimus damnatus fuit Iauolenus, ut redderet Aquiliae ducenta; quamuis se Titio, Aquiliae MANDATO, ducenta illa numerasse causaretur: cum et ipsum MANDATVM mulieris INTERCESSIONEM continere uideatur.

Ex his, quae dicta sunt, apparet, MUTUATIONES pro aliis, quibus foemina intercesserit, siue MANDAVERIT, ut alii mutuuum daretur, siue mutuuum, alii datum, CONSTITVERIT, siue FIDEIVSSIONE se obstrinxerit, siue ipsa

ipſa MUTVVM, hoc animo, VT ALII CREDERET, ACCEPERIT, irritas uideri; cum et illa, quae mutuum pro alio contrahit, OBLIGATIONEM ALIENAM, eamque NOVAM, ſuſcipiat, quod VLPPIANVS l. 8. §. 1. D. ad SCrum Vellei. interdixit. Neque uero opus eſt, ut pro MUTVI DATIONIBVS, quod quibuſdam uifum eſt, MUTVATIONES foeminarum, in uerbis Scti, emendatione ridicula, ſubſtituamus. Enimuero, cum RE contrahatur mutuum, non poteſt foemina mutuum pro aliis accipere, ſine MUTVI DATIONE, a creditore facta, cui ipſa interceſſit: neque MUTVATIO, ſine MUTVI DATIONE, fingi poteſt. Sed, dum ACCIPIT mutuum foemina, MUTVI DATIONI, pro aliis, omnino intercedit: quo ſenſu, ſecundum VLPPIANVM l. 27. D. de Reb. Credit. ciuitas MUTVI DATIONE obligari dicitur, ſi actor ciuitatis mutuum ACCEPERIT, illudque uerterit in rem ciuitatis. Adeoque, dum MUTVI DATIONES Scto infirmantur, interdichum eſt, ne foeminae mutuas pecunias ACCIPIANT, quae ab ipſis poſtea aliis credantur. Quod etiam a CVIACIO obſeruatum eſt. (a)

III

ALIENAM DVNTAXAT

OBLIGATIONEM MVLIER RECIPIENS

SCTO VTITVR

DE ALIENA igitur obligatione mulier omnino non tenetur. Sed aliquando obſcurum eſt, ALIENAM obligat

(a) Cuiac. ad Afric. Tr. III. ad l. 17. ad SCrum Vellei. p. 1338. Op. T. I.

obligationem recepisse, an SVVM negotium gessisse, uideatur. Inprimis, si AB INITIO cum muliere contraham, et ignorem, cui id factum uellet, VLPPIANVS ait, *L. 4. pr. D. b. r.* magis SVVM illam, quam ALIENVM, negotium gessisse: de quo loco deinceps exponemus. Huc et pertinet, quod PAPINIANVS monet, *L. 27. pr. D. b. r.* quod, si bona fide PERSONAM MULIERIS secutus, cum illa contraxerim, ob ea, quae POSTEA a muliere cum aliis gesta sunt, exceptione SCti creditor non submoueat; quamuis ipsa in utilitatem alterius negotium gesserit: modo, quod addit PAVLLVS *l. ii. D. b. r.* tanquam in VSVS SVOS acceperit pecuniam. Generaliter PHILIPPVS *L. i. C. eod.* si quis non cum marito, sed cum uxore, contraxerit, non patitur, foeminae obligationem, obtentu SCti, infirmari. Igitur, si AB INITIO mulier sola contraxerit, in dubio, magis SVAE utilitatis causa, quam ut PRO ALIIS intercederet, gessisse negotium uideatur. Hoc est, quod SCAEVOLA *l. 28. pr. D. ad SCtum Vellei.* obseruauit, non audiendum esse maritum, qui POSTEA, in fraudem creditoris, affirmauerit, suae utilitatis causa mutuum contractum, si mulier AB INITIO pecuniam accepit. Tunc enim, certius est, cessare SCti beneficium. Cui conueniens est illud, quod domina, auctore MODESTINO, *l. 25. pr. D. ad SCr. Vellei.* si SERVO SVO credi iusserit, honoraria actione teneatur. Quandoquidem quae seruo suo, per quem acquirit, fidem conciliat, SVA fide negotiata est, et sibi uigilauit

Imo uero interdum etiam, si obligationem ab alio contractam in se transferat mulier, et pro alio se ream constituat, uidetur SVVM NEGOTIUM administrasse. PAVLLVS certe *L. 24. pr. D. b. r.* mulierem, quae se a creditore suo DELEGARI passa est, et pro il-

cc-
pro
nque
Cum
MV-
VIVA-
ne ri-
natur
acci-
i ipsa
ONE,
nina,
o sen-
uitas
mu-
tatis.
r, in-
ANT,
CV-
non
NAM
oliga-
1338.

lo, cui delegata est, promisit, efficaciter obligari, docet; cum non, ut aliis prospiciat, sed, ut illud, quod creditori deleganti debuit, exsoluat, et a priori obligatione liberetur, interuenisse uideatur. Igitur abesse ANTONINVS l. 2. C. ad *SCtum Vellei*. praecipit, mulierem, quae PRO CREDITORE suo se obligauerit, uel ab eo se, uel debitorem suum, DELEGARI passa sit, huius SCti auxilium non habere. Est et alia species, de qua AFRICANVS L. 19. pr. et §. 1. D. b. t. et VLPPIANVS L. 8. §. 1. D. eod. tractauerunt, quae plus difficultatis habet. Dubitabatur enim, utrum MVLIER, quae heredem, de suspectis facultatibus defuncti dubitantem, IVSSERAT hereditatem suo PERICULO adire, seque illum eo nomine INDEMNEM praestitutam esse, sponderat, INTERCESSISSE uideatur. Poterat a muliere opponi, quod PRO DEBITORIBVS hereditatis, si illi soluendo non fuerint, intercesserit illa sponsonne, dum heredem INDEMNEM futurum affirmauit. Sed placuit, in illa specie mulierem non posse ad SCtum confugere. Non enim uisa est, VETEREM obligationem RECEPISSE, sed ipsa NOYAM FECISSE obligationem. Vnum AFRICANVS excipit, si ipsa repro-miserit, ut, quanto minus a quoquo debitorum hereditatis seruari posset, tantum ipsa praestaret. Tunc enim prope est, inquit, ut sit intercessio l. 19. §. 4. D. ad *SCtum Vellei*. Contra, si mater, cum filiorum suorum patrimonium gereret, tutoribus eorum SECVRITATEM promiserit, et fideiussorem, uel pignora, dederit, SVVM quodammodo negotium gessisse, et de sua administratione securitatem promississe uidebitur, ideoque frustra auxilium SCti inuocabit. Ita ALEXANDER tradit l. 4. C. ad *SCtum Vellei*. Ex quibus rebus intelligitur, non semper, si SVO NOMINE contraxerit mulier, SCti benefici-
cium

cium cessare; neque semper, dum ALIENAM OBLIGATIONEM RECIPIT, SCTo locum esse: sed, si APERTE id egerit, ut aliorum utilitati sua obligatione subueniret, tunc illam, siue suo nomine rem susceperit, siue alienam obligationem in se transtulerit, ALIENVM NEGOTIVM gessisse, et SCTi beneficio defendi; contra uero, si hoc non intelligatur, quamuis persona aliena interueniat, et mulieris factio liberetur, aut pars obligationis alienae in ipsam transferatur, tamen mulierem censeri SVAE UTILITATIS CAVSSA contraxisse, et ex illo negotio efficaciter conueniri posse

Igitur facile iudicabitur, inepte Iauolenum illi Aquiliae, cuius Spho II. mentionem iniecimus, obiecisse, quasi SVVM NEGOTIVM gesserit, dum de octingentis, quae Iauolenus Titio, Aquiliae mandato, soluerat, se obligauit; quamuis ab INITIO, cum Titius pecuniam acciperet, ipsam se ream, dato chirographo, constituisset. Indicauerat enim Iauoleno, se sexcentorum duntaxat indigere, et ducenta ad Titium peruentura esse, pro quo ipsa fidem suam interponeret. Sed aperte ALEXANDER L. 4. C. ad SCtum Vellei. docet, in eiusmodi speciebus locum habere Amplissimi Ordinis beneficium, siue eam obligationem, quae in alterius persona constituit, mulier in se transtulerit, uel participauerit; siue, CVM ALIYS PECVNIAM ACCIPERET, ipsa SE AB INITIO REAM CONSTITVERIT: semper enim illam uideri ALIENVM NEGOTIVM gessisse

V

ocet;
ditori
libere
INVS
PRO
debi
ilium
ANVS
tracta
enim,
atibus
PE
prae
atur.
RIBVS
it illa
firma
Te ad
obli
obli
pro
redi
enim
Crum
patri
pro
quo
ione
uxi
C. ad
sem
nesi
cium

V

DOLI REPLICATIONE
ELIDITVR EXCEPTIO SCTI VELLEIANI

IGITVR nemo dubitat, si uel ab initio obligationem PRO ALIIS suscipiat mulier, SCTo, quod de foeminarum intercessionibus factum est, locum esse. Sed VLPPIANVS L. I. §. 3. D. ad *Sct. Vellei.* ita duntaxat mulieribus subuenit, si non CALLIDE in alieno negotio sint uersatae. Cum et DIVVS PIVS et SEVERVS rescripserint, SCTum DECEPTIS, non DECIPIENTIBVS, opitulari. Hoc et PAVLLO placet L. 30. D. *eod.* ut, si DECIPIENDI animo, cum SCIRET, et edocta esset, se non teneri, mulier pro aliis intercesserit, ei exceptio SCTi non danda esse, uideatur; quandoquidem actionem, quae in DOLVM mulieris competit, Amplissimus Ordo non excludit. Eodem iure PAVLLVS alio loco L. 23. D. b. 1. usus est, cum mulier, SCIENS, se heredem non esse, in iure interrogata a creditore hereditatis, responderit, se HEREDEM esse: Illam enim non INTERCESSISSE, ait, quia DECEPERIT interrogantem. Hoc etiam SCAEVOLAM permouit, ut, in specie non ab simili, L. 28. D. b. 1. cum mulier suo nomine mutuum accepisset, illam non intercessisse responderet, quamuis mariti personam postea subiiceret, qui se illam pecuniam debere affirmabat. Ex eadem fere causa IUSTINIANO L. 23. C. ad *Sctum Vellei.* placuit, ut, si creditor probare possit, mulierem, siue ab initio, siue postea, ALIQUID ACCEPISSE, ut sese pro aliis interponat, SCTi exceptio REPLICATIONE DOLI elidatur: cum CALLIDE uersata sit in alieno negotio, et DECIPERE creditorem uoluerit, quae LVCRi causa intercessit. Imo iam ante Iustinia-

115.

stinianum, generaliter DIOCLETIANVS et MAXIM. L. 13. C. b. r. foeminis non subueniri docent, si creditor aliquatione per mulierem DECEPTVS sit; sed REPLICATIO-NE DOLI exceptionem SCTi, in omnibus illis speciebus, remoueri

VLPIANVS tamen L. 26. D. b. r. aliquid obiicit, quod pungat. Ait enim, mulierem SCTo uti posse, si seruum alienum, dixerit, SVVM esse, animo intercedendi. Sed uix uidetur dolo carere mulier, quae de seruo alieno, illum SVVM ESSE, affirmauit: cum dominae SOLEANT omnino nosse seruos suos, et apertum sit, quod eludere uoluerit creditores, dum seruum, pro quo intercedebat, dixit suum esse. Pro SVIS enim seruis, quod MODESTINVS ait, L. 25. pr. D. b. r. mulieres efficaciter omnino intercedunt. Vna VLPIANI excusatio est, quod PER ERROREM de seruo alieno, illum SVVM esse, potuerit affirmare. Mihi certe ille error mulieris suspectus est; ut credam, replicatione doli creditorem commode usurum, nisi de errore luculentius probetur

Quotiescunque igitur DOLVS interuenierit, certum est, SCTi beneficium infirmari. PAPINIANVS luculenter L. 6. in fine D. b. r. etiam ad alios, hoc produxit, qui, MANDATO mulieris, pro aliis intercesserunt, ut, quantum alias hi quoque, ex persona mulieris, cuius mandato interueniunt, SCTi exceptione defendantur, tamen DOLI REPLICATIONE repellantur, si dissimulauerint, se MANDATO MULIERIS interuenire, et CALLIDE fideiusserint apud creditorem, quem postea SCTi beneficio eludere et circumuenire cogitabant. Non tamen confestim, ut supra monui, DOLVS mulieris intercedentis accusator, nisi, quod VLPIANVS ait, L. 7. §. 10. D. de dolo malo, ex MA-

C

GNA

GNA ET EVIDENTI MACHINATIONE, intelligatur, id egisse mulierem, ut circumueniantur creditores. Ideoque CAECIDIANVS Praetor, quod POMPONIVS refert apud VLPIANVM d. L. 7. §. 10. D. de dolo malo, non agnouit DOLVM mulieris, cum illa de quodam affirmasset, IDONEVM ESSE DEBITOREM, cui, mutua pecunia daretur. SOLENT enim foeminae facilius aliquem laudare, et gratiae aut misericordiae locum dare. Ideoque se ipsum decipit, qui foeminae laudationi aures et fidem commodaui. Enimuero, si FLORENTINVM L. 43. D. de contr. Empt. audiamus, ne uenditores quidem ex illis obligantur, quae COMMENDANDI CAVSSA in uenditionibus ab ipsis dicuntur; quia SOLENT emptoribus merces commendare. Recte igitur FVRIVS ANTHIANVS L. ult. D. de dolo malo, tunc demum rem dolo gestam esse, censet, si luculenta machinatione alter circumuentus uideatur.

Ex his, quae adhuc disputata sunt, apparet, minus opportune lauolenum DOLI REPLICATIONE usum esse aduersus Aquiliam, quae fratrem Titium creditori COMMENDARAT. Omnis enim fideiussio commendationem continet; quae si sufficeret ad mulieres obligandas, semper per doli replicatione SCII exceptio eluderetur.

VI

DATVR EXCEPTIO MVLIERI

SI CREDITOR IN FRAVDEM SCTI

ALIQUID FECERIT

ITAQVE mulierem, quae alieno se negotio INTERCESSISSE dicat, non omnino audiemus, si DOLO aliquid gesse.

110.
 gesserit, ad creditorem circumueniendum. Eleganter enim PAVLLVS l. no. §. 4. D. de Reg. Iur. MULIERIBVS tunc succurrendum esse, ait, cum defenduntur ab iniuria, NON, VT FACILIS CALVMNIENTVR

Sed, uti dolo mulierum non subuenimus, ita nec patimur, ut DOLO CREDITORIS foemina circumscribatur. Igitur, si quid in FRAVDEM SCTi a creditore fabricatum fuerit, ut mulieris intercessio tegatur, recte foemina SCTi auxilio utitur. Non obscure PAVLLVS l. 29. §. 1. D. ad SCrum Vellei. respondit: EA, QVAE IN FRAVDEM SCTi, quod de intercessionibus foeminarum factum est, EXCOGITATA SINT, RATA NON HABERI. Sed idem PAVLLVS alio loco interpretatus est, quid IN FRAVDEM LEGIS gestum esse uideatur. IN FRAVDEM LEGIS, inquit, facere censendus est, qui, SALVIS VERBIS LEGIS, SENTENTIAM EIVS CIRCVMVENIT l. 29. D. de Legibus. Quapropter disputatione non indiget, quod FRAVDEM SCTo faciat creditor, qui, dum uidet SCrum Velleianum negotio mulieris, quae intercedit pro aliis, obstare, ALIO TITVLO obligationis, ad tegendas intercessiones et mutui dationes pro aliis, utitur, qua foeminam obstringat, ut pro aliis soluat. Enimvero VERBA SCTi, contra FIDEIVSSIONES ET MUTVI DATIONES PRO ALIIS, concepta sunt; Sed SENTENTIA senatus, quod VLPIANVS monet, l. 2. §. 4. D. ad SCrum Vellei. OMNEM omnino OBLIGATIONEM foeminarum, PRO ALIIS susceptam, infirmavit. Quam ut eludant illi, qui IN FRAVDEM SCTi aliquid machinantur, plerumque fingunt, quasi AB INITIO mulier in suos usus negotiata sit et postea demum DE SVO ALIIS CREDIDERIT, pro quibus ab initio interuenire cogitabat. Extant sexcentae eiusmodi species, quas, non uacat, enarrare. In paucis subsistemus. PHILIPPI l. 10. C. ad SCrum Vellei. de locatore disputant, qui, cum

C 2

mari-

maritus fundum conduceret, tamen, quia uxorem eius magis idoneam debitoricem esse existimabat, desiderauerat, ut mulier subscribat conductionis instrumento quasi ipsa conduxisset. Sed placuit, cum creditor fundum non mulieri, sed marito eius, locauisset, et personam uxoris ideo duntaxat, quia magis idonea uidebatur, secutus esset, mulierem beneficio amplissimi ordinis, quod factum est de mulierum intercessionibus, defendi; quia locator IN FRAVDEM SCTi cum uxore contraxisse uideretur

Non multo excusatus CALLISTRATVS peccauit, qui, quum maritus mutuum pecuniam sumpsisset, iussit conscribi instrumentum, ac si uxor eius illam accepisset. Sed DIOCLETIANVS et MAXIM. de illa specie consulti *l. 17. C. ad SCrum Vellei.* rescripserunt: ne quidem necesse uideri, ut mulier ad SCTi exceptionem confugiat; cum eam ueritas gesti negotii defendat, et non audiendus sit creditor, qui SIMVLATO negotio uim SCTi elusisse uideatur. Imo generaliter ad eas etiam obligationes, quae, CALLIDITATE creditoris, EX PERSONA MVLIERIS PRIMORDIUM SYMPSERVNT, decretum patrum, quod de intercessione foeminarum factum est, pertinere, edito perpetuo declaratur. Ideoque, si creditor, qui contrahere CVM ALIO proposuerat, MVLIERIS PERSONAM ELEGIT, quia magis idonea uisa est, exceptione SCTi repellitur. Quod iidem IMPERATORES *l. 19. C. ad SCrum Vellei.* praeceperunt. Huc et illud PAVLLI *l. 29. pr. D. b. 2.* pertinet, qui, creditori SCTum ob stare, ait, si, cum uellet cum heredibus contrahere, postea, quia facultates eorum suspectas habuit, his euitatis, potius mulierem ream elegit, ut ab illa, quod heredes debeant, consequeretur. Ex quo intelligitur, in fraudem SCTi contraxisse

cre-

creditorem, qui, cum foemina pro alio mutuam pecuniam peteret, et pro illo fidem suam interponeret, omisso, debitore principali, pecuniam mulieri, quasi debitori, numeravit, ut ab illa aliquando repeteret, quod ipsa in usum alterius accepit

Igitur, quis dubitabit, Iuolenum nostrum, a quo Titius, sorore propter ducenta intercedente, quadringenta mutua poscebat, IN FRAVDEM S^CT^I negotium gessisse, quum, omisso Titio, adegit Aquiliam Titii sororem, ut pro octingentis, quibus ducenta Titii comprehendebantur, se ream constitueret, quamvis ad ipsam sexcenta duntaxat, sed ad Titium ducenta, pervenirent (a)

VII

IGNORANTI CREDITORI
NON OBSTAT S^CT^VM

DOLVS igitur tum foeminae, tum creditoris, abesse debet, ut sententiae S^CU satisfiat, in foeminarum intercessionibus diiudicandis. Itaque et mulier amittet S^CU auxilium, si in intercessionibus CALLIDE fuerit uersata; et creditor, qui in fraudem S^CU cum foemina contraxit, mulieris exceptione repellitur. Negatur enim CALLIDIS mulieribus exceptio, quam stricto iure ex S^CU uerbis habent; et datur illa aliquando foeminis DECEPTIS, quamvis stricto iure non competeret, cum alterius negotii titulo teguntur illarum intercessionibus. Quae si cogitemus, facile erit, de quibusdam

C 3

spe-

(a) uide Hertium T. II. Decif. 501. p. 463. et T. I. Resb. 297. et 297. p. 443. et 518. item Ant. Fabr. L. IV. Cod. Tit. 21. def. 3. sqq. p. 359.

speciebus iudicare, quae ceteroquin habent aliquid obscuritatis. Primo igitur, qui scivit mulierem intercedere et PRO ALIIS mutuam accipere, quamuis ipsam ab initio ream constituerit, non est locus dubitationi, quin REPLICATIONE DOLI omnino uti nequeat contra exceptionem SCti, quam mulier intercedens aduersus ipsum allegabit: adeoque, si repetet pecuniam, quam mulieri PRO ALIIS mutuanti SCIENS dedit, exceptione intercessionis, contra SCtum factae, repelletur. Luculenter PAVLLVS *L.ii. et 12. D. ad SCtum Vellei.* locum facit SCto, cum scit creditor mulierem intercedere; quamuis ipsa, ALIIS CREDITVRA, TANQVAM IN SVOS VSVS, acceperit pecuniam. Neque multum ab hac specie abhorret illud, quod SCAEVOLA *L. 28. §. 1. D. ad SCtum Vellei.* obseruauit. Enimvero, cum mulier a Numerio SVA FIDE pecuniam accepisset, et illam statim soluisset Sempronio, pro marito suo, qui Sempronio fundum uxoris suae obligauerat ob conductionem, ICtus ait, SCto locum fore, si Numerius scisset, intercedere uxorem pro marito. Huic fere simile est illud, de quo AFRICANVS, quamuis obscure, *l. 19. §. 5. D. ad SCtum Vellei.* disputauit, Mulier pro Titio debitore apud Caium intercedere uolebat. Caius, repudiata mulieris intercessionis, ob SCti auxilium, pecuniam numeratam a Titio petebat. Mulier a Tullio pecuniam mutuam petiit, ut Titium a Caio liberaret: et iusfit Tullium confestim pecuniam Caio numerare. Cum Tullius repeteret pecuniam, mulier ad SCti auxilium confugit, quo foeminarum intercessionis infirmantur, cum non sit obscurum, illam PRO TITIO mutuam pecuniam a Tullio accepisse. AFRICANVS respondit: mulierem SCto uti posse, si Tullius COMPERERIT mulierem intercedere, PRIVS

QVAM

quam Caio pecuniam, eius mandato, numeraret. Imo uero ANTONINVS L. 1. C. ad SCrum Vellei. REGVLAM IVRIS esse, ait, ut mulieribus, quae alienam obligationem suscipiunt, uel in se transferunt, Senatusconsulti auxilio subueniatur, SI ID CONTRAHENTES NON IGNORENT

Igitur SCIENTI creditori, a muliere, quae pro alio mutuum accepit, SCTi exceptio recte opponetur, neque poterit creditor de DOLO conqueri, aut mulieris FRAVDEM accusare. Erhabet illud rationem: quandoquidem, secundum VLPIANVM L. 145. D. de Reg. Iur. nemo illos FRAVDARE videtur, qui consentiunt, etsi CIVNT; adeoque, quod PAPINIANVS addit L. 7. D. ad SCrum Vellej. DOLI REPLICATIONE non utetur aduersus mulierem fidejussor, qui, eius mandato, pro ipsius filio intercessit, cum FACTI IGNORANTIAM praetexere non possit: Hic enim, uti PAVLLVS L. 21. pr. D. quod metus caus. fere in simili specie philosophatur, ipsum se DECEPIT, dum sciens credidit foeminae intercedenti.

Sed de IGNORANTE uideamus. VLPIANVS quidem, si ego cum muliere ab initio contraxerim, cum IGNORAREM, cui hoc factum uellet, non dubitat, cessare SCTi auxilium, cum ita etiam Diuus Pius rescripserit. l. 4. pr. D. b. z. Idem et PAVLLO sedet, qui l. 11. D. eod. non Senatus Consulto locum facit, si tanquam in vsvs SVOS mulier acceperit pecuniam, quam alii creditura esset: quia alioquin nemo cum foeminis contraheret; CVM POSSIT IGNORARI, quid acturae essent. Neque dissentit, quem supra excitauimus, AFFRICANVS, qui L. 17. D. b. z. exceptionem SCTi non admittit, si mulier quidem in hoc mutuata est, ut marito crederet, sed creditor IGNORAVIT, in quam causam mulier mutuaretur. Nemo enim, si PAVLLO obsequa-

mur

atur *L. 177. §. 1. D. de Reg. Iur.* DOLO uidebitur exsequi, qui IGNORAT causam, cur petere non debeat, quod sibi sit promissum. Imo uero, parum abest, quin DOLO mulier gesserit negotium, quae, dum petebat mutuum, dissimulauit, se alii illud credituram esse, quod a me mutuum accepit. PAPINIANVS certe, quod supra obseruatum est, generaliter *L. 6. in fine D. ad SCrum Vellej.* contra exceptionem SCTi omnibus, qui IGNORAUERUNT, mulierem interuenire, DOLI REPLICATIONEM dedit, qua SCTi auxilium excludatur

VIII

IGNORANTIA AFFECTATA
CREDITORI NON PRODEST
SED INTERDVM CVRIOSITAS
DESIDERATVR

HACTENVS comprobatum fuit, SCIENTI duntaxat, non IGNORANTI, creditori exceptionem SCTi Vellejani a muliere efficaciter opponi, in primis, si AB INITIO cum foemina contraxit. Ita enim VLPPIANVS *L. 4. pr. D. b. 2.* itemque DIO CLETIANVS et MAXIM. *L. 15. et 19. C. ad SCrum Vellej.* praeceperunt, ut, si AB INITIO mulier IN SVOS VSVS contraxerit, nisi, illam CALLIDE scientem defendatur. Sed obveniunt quaedam species, in quibus ne IGNORANTI quidem succurritur, ad exceptionem SCTi repellendam. Enim uero, si non AB INITIO cum foemina contraxi, sed alienam obligationem in mulierem transtuli, imo generaliter, quoties SUSPECTA est mulieris NEGOTIATIO, AFRICANVS *L. 17.*

L. 17. pr. D. ad SCrum Vellej. desiderat, ut **DILIGENTIOR** sit creditor, in **CAVSSA** negotii inuestiganda. Igitur, si uir uxorem suam, quae nihil ipsi deberet, debitori suo, quasi debtricem, delegauerit, et creditor pecuniam a muliere petierit, **ICTUS** ait, exceptionem mulieri utilem futuram, **QVAMVIS** CREDITOR EXISTIMAUERIT, mulierem mariti debtricem fuisse, et quamuis **IGNORAUERIT**, quid negotii gestum sit inter virum et uxorem: Creditor enim, inquit **DILIGENTIOR** esse debet, si aliena obligatio in mulierem transferatur; cum non parum intersit, utrum quis ab initio cum muliere contrahat, an aliena obligatio in illam transferatur *d. l. 17. pr. D. ad SCrum Vellej.*

Sed uidetur quidem **CONTRA RATIONEM** **IVRIS** receptum esse, ut **CVRIOSITAS** et **DILIGENTIA** in creditoribus desideretur. Enimuero, si **M. TVLLIVM** audiamus, (a) **NON DEBVIT** is, qui dabat, quo ille, qui accipiebat, pecuniam consumeret, **QVAERERE**. Et **ICTI**, tantum abest, ut imperent illam creditori **DILIGENTIAM**, ut subinde illam dissuadeant, et reprehendant. Audiamus **PAVLLVM**, qui *L. 19. D. de Nouat. circa finem* in priuatis contractibus et pactionibus **NON FACILE** sciri posse, ait, **QVID** inter eum, qui delegatus est, et debitorem **ACTVM** sit: imo uero, si **SCIVERIT** creditor, **HOC** ab ipso **DISSIMVLANDVM** esse, ne **CVRIOSVS** **VIDEATUR**.

Sed, quamuis haec ita sint, tamen imperamus **CVRIOSITATEM** creditori et **DILIGENTIAM**, si uel **NEGOTIVM**, quod geritur, uel **PERSONA**, cum qua contrahit, **SYSPECTA** uideantur, ut periculum sit, ne **IN FRAVDEM**

D.

LEGIS

(a) Cic. Orat. pro C. Rabirio Posth. cap. III.

LEGIS aliquid geratur. Itaque, si SERVVS pecuniam accepit, quasi in rem domini uerteret, nec uertit, et decipit creditorem, non uidetur in rem uersum, nec dominus tenetur: quamuis SOLITVS fuerit seruus acceptum in rem domini uertere. CVRIOSVS enim DEBVI ESSE CREDITOR, quod VLPIANVS ait, ne uel caliditas serui, uel creditoris CREDVLITAS, domino noceret, *L. 3. §. 9. D. de in rem uerso.* Eandem AFRICANVS *L. 7. D. pr. et §. 1. D. de Exercit. act.* CVRAM ET DILIGENTIAM a creditore praestandam esse, censuit, si MAGISTRO nauis, uel INSTITORI, ad rescindendam nauem uel mercis comparationem pecunia credatur; cum SUSPECTVS sit SERVVS, et INSTITOR, et

- Mercis Hispanae MAGISTER

Dedecorum pretiosus emtor (a)

et omnis ista mutuatio, propter illorum hominum ingenium, cum periculo quodam FRAVDIS sit coniuncta. Ita igitur etiam de FOEMINIS dicemus: inprimis, si, postquam de transferenda in ipsas obligatione aliena actum est, MUTVVM suo nomine cum creditore contraxerunt. Frustra igitur lauolenus, in specie supra exposita, negabat, se pro CERTO HABVISSE, et PENITVS SCIVISSE, quod Aquilia Titio creditura fuerit ducenta illa, quae ab ipso accepisset. Enim uero, cum ab initio scripserit Aquilia, se sexcentorum duntaxat indigere, sed pro fratre Titio propter ducenta intercedere, dato chirographo propter octingenta; non solum SUPINA est illa IGNORANTIA, si lauolenus nesciuit, ducenta ad Titium peruentura esse; sed ipse etiam, si nesciuit, quid illa actura sit, DILIGENTIOR ESSE DEBVI, in causa mutui inuesti-

(a) Horat. III, Od. 6. v. 30. sq.

inuestiganda, cuius partem, sciebat Iauolenu., Aquiliam ab initio fratri suo Titio destinauisse

VIII

DIFFICULTAS

LEGIS XIII. C. AD SCTVM VELLEIANVM
DILVITVR

SED Iauolenus quidem DIOCLETIANI et MAXIM. auctoritatem inuocabat, qui *l. 13. C. b. r.* defendunt creditorem; quamuis SCIVERIT, quod uxor IN VSVM MARITI mutuata sit. Audiamus DIOCLETIANVM, qui, „si foenebris, inquit, pecunia, iuxta fidem ueri, a „creditore, tibi data est, siue tota quantitas foenoris, siue „pars eius, IN VSVM MARITI processisse, proponatur, „decreto patrum non adiuuaris: LICET CREDITOR „CAVSSAM CONTRACTVS NON IGNORAVERIT,„ Fateor rem habere aliquid difficultatis: quae mouit SCABINOS VITEMBERGENSES, ut Iauoleno, in specie proposita, propter probabilem errorem, ex hac lege exortum, remitterent restitutionem expensarum, quae ceteroquin ipsi non immerito iniungi potuisset. Sed non est, quod, propter DIOCLETIANVM, a sententia priori discedamus. Enim uero IMPERATOR *d. 13. C. b. r.* eandem fere speciem, de qua ALEXANDER *l. 4. C. eod. in fine*, uerba fecit, uideatur tractauisse. Proponebatur, quod uxor, viginti quinque annis maior, pecuniam uel ex praediis uenditis redegerit, uel foenore sumpserit, hoc consilio, ut pro marito SPONTE, et NEMINE hoc POSTVLANTE, SOLVERET, uel illam conuerteret IN VSVS alios MARITL. Placuit Imperatoribus, SCTO locum non relinqui, quamuis creditor NON IGNORAVERIT causam, ob quam uxor acceperit pecuniam; sed illam efficaciter

citer condici posse. Neque enim illud sine ratione rescripserunt. Nunquam foeminis Romani facultatem contrahendi, aut res suas alienandi potestatem, prorsus ademerunt. Igitur SPONTE potuerunt pro marito solvere, et eius rei causa foenus contrahere, aut mutuum accipere a creditore. Vnum illud sententia SCTi non permittit, ut, MARITO, aut CREDITORE POSTVLANTE, in fraudem legis, pro marito debitore, MVLIER SVBICIATVR. Tunc enim aperte intercedit. Ita igitur CUIACIVS (a) respondet: "Non de ea muliere, quae a MARITO, quaerendae pecuniae causa, INTERPONITVR, in d. L. 13. C. b. r. tractatur, sed de illa, quae SVA SPONTE pecuniam mutuam sumit, in com-
modum mariti. Haec enim non videtur intercedere"

Sed nihil hoc ad lauolenum. Ille SCIEBAT, et ex Aquilia cognouerat, Titium ducenta a sore sua postulasse, et Aquiliam ream subiici pro ducentis, quae ad Titium peruentura essent. Ipse etiam postulauerat, ut Aquilia, contra ueritatem, sibi fidem daret, quasi IN SVOS VSVS pecuniam a lauoleno accepisset. Sed hoc PAVLLVM non admittere, ex l. 29. pr. D. ad SCrum Vellej. supra fuit obseruatum.

Igitur, secundum Cuiacium, non obstat SCrum, quo minus foemina, sciente creditore, mutuum SPONTE accipiat in mariti usum. Sed praeterea suppetit etiam aliud, quo DIOCLETIANO satisfiat; ne illum cum reliquis Imperatoribus, et ueteribus ICTis, committamus. Imperator non admittit exceptionem SCTi, quamuis creditor SCIVERIT, quod uxor in VSVM MARITI pecuniam acceperit. Sed vsus ille uarius est, quem uxor marito suo commodare potest ex pecunia accepta. Non aperte tractauit de illa specie, si uxor

(a) Cuiac. ad Afric. Tr. III. ad l. 17. ad SCrum Vellej. Op. T. I. p. 1338.

si uxor pecuniam acceptam CREDIT marito suo, et ipsam sortem in eius commoda coaeruit, sciente creditore. Quid igitur obstat, quo minus dicamus, VSVM INNOCIUM intelligi, in quo fors ipsa conseruetur: ut, si praedium comparet, uel supellestem, cuius vsus perveniat deinde ad maritum, uel ipsam pecuniam administrandam inferat marito.

Certe in SAXONIA vix cogitari potest species quaedam, in qua uxor, nisi bona receptitia habeat, pecuniam mutuum acciperet, cuius usus non quodammodo spectaret ad maritum. Nostro igitur iure non obstat creditori, quod usus pecuniae marito sit concessus ab uxore: modo non intercesserit uxor pro marito

X

CREDITORI

DATVR ACTIO ADVERSVS DEBITOREM
PRO QVO FOEMINA MVTVVM

ACCEPTIT

AN MVLIER ACTIONEM SVAM IPSI CEDERE
TENEATVR

SATIS quidem, credo, expeditum est, creditori SCIENTI, aduersus mulierem, quae pro alio mutuum accepit, petitionem atque actionem, ob Scti auxilium, negari. Nunc ergo, quomodo ille suum consequatur, quod a muliere repetere non potest, uideamus. Enim uero improbum et non ferendum uidebatur, ut ille, pro quo pecuniam mulier mutuum accepit, locupletior fieret cum damno creditoris. Ipsa enim VOX NATVRAE et AEQVITATIS creditori succurrebat, ut suum reciperet, ab illo, ad quem nummi eius pervenissent. Igitur, si PAVLLVM l. i. §. 2. D. ad SCrum Vellei. audiamus, AEQVVM uidebatur, ita mulieri succurri, ut in

D 3

VETEREM

VETEREM CREDITOREM, aut in eum, qui PRO SE mulierem ream constituerit, actio daretur; cum magis ille, quam creditor, deceperit mulierem. Datur itaque creditori, quod PAVLLVS alio loco monet, actio, IN PRINCIPALES DEBITORES. *l. 29. pr. D. b. r.* Neque dubitatur, quin, si, NOVATIONE facta, mulier interuenerit, RESCISSA mulieris nouatione, VETVS actio RESTITVATUR creditori. Aperte enim IVLIANVS *l. 14. et l. 16. §. 1. in fine D. b. r.* cum mulier subtrahatur creditori propter SCTum, INTEGRAM CAUSSAM pristinam et PRIOREM omnino DEBITOREM, quasi non facta sit nouatio, restituendum esse, ait, a Praetore. Imo uero IULIANO *d. l. 14. D. b. r.* non sufficit, VETEREM DEBITOREM RESTITVI, sed in FIDEIVSSORES etiam, qui pro ueteri debitore intercesserant, creditori actionem restituendam esse, monet. Ideoque, si mulier ALIENAM obligationem postea IN SE TRANSTVLIT, dicemus, creditorem, aduersus illos, qui antea obligati erant, ACTIONE RESTITVTORIA experiri posse *l. 8. §. 12. D. b. r.*

Sed, quid faciemus, si mulier ab initio se ream constituit, pro alio, cum quo creditor omnino non contraxit? Nihil est, quod RESTITVATUR creditori, qui nunquam actionem habuit aduersus illum, pro quo mulier pecuniam accepit. Enimuero, quam antea audiuimus, VOX NATVRAE iubet, ut creditori ad eo reddatur pecunia, qui locupletior factus est ex nummis creditoris. Itaque, secundum PAVLLVM atque VLPIANVM *l. 1. §. 2. et l. 8. §. 14. D. ad SCTum Vellej.* ex AEQVITATE, non STRICTO IVRE, in illum, qui pecuniam accepit, dabitur actio, quae INSTITVIT magis, quam RESTITVIT OBLIGATIONEM: ut perinde obligetur, EODEM GENERE OBLIGATIONE

GATIONIS, quo mulier est obligata. Verbi gratia, si per stipulationem mulier contraxit, ille quasi EX STIPULATV potest conveniri.

Itaque apparet lauoleno ex aequitate, contra Titium, conditionem certi QVASI EX MVTVO dandam esse a praetore. Sed addit idem ille VLPPIANVS l. 10. D. h. t. has actiones, quae in eos dantur, pro quibus mulier intercessit, etiam in HEREDES dari: quia rei persecutionem habent. Itaque etiam, Titio mortuo, heredes Titii tenentur lauoleno. Neque disputationi locus est, quin ipsa etiam Aquilia, si Titio fratri suo successit, non quidem ut debitor, sed pro PORTIONE HEREDITARIA, omnino teneatur. IULIANVS enim l. 14. D. de fideiuss. affirmat, si fideiussori reus, successerit, obligationem quidem fideiussoriam perimi, sed tamen tanquam a reo peri posse, quod debetur: et, si reus exceptione fideiussori competente usus fuerit, replicationem in FACTVM, aut DOLI, prodesse creditori. Idem dicendum, si reo succedat fideiussor l. 8. §. 13. D. ad SC. Vell. Igitur, quamuis inanis sit intercessio foeminae, tamen ut heres illius, qui pecuniam accepit, potest conveniri.

Praeterea PAVLLVS monet l. 24. §. 2. et 3. D. ad SC. Vellei. STATIM postquam mulier intercessit, actionem competere in illum, qui pecuniam accepit: adeoque non expectandum esse, donec mulier soluat, et solutum condicat a suo creditore. Ex quo loco intelligitur, quamuis mulier NON CEDAT SVAS ACTIONES, aduersus illum, qui pecuniam accepit, tamen creditori confestim dari actionem. Ceteroquin, si PINGVIOR sit actio mulieris, aut difficultate probationis creditor per illam liberetur, nemo dubitat, teneri mulierem, ut, quod sine suo incommodo fieri potest, CEDAT ACTIONES

NES

nes suas creditori. Certe in illa specie quam Spho II. proposuimus, recte damnata est Aquilia, quae chirographum a Titio acceperat, ut cedat actiones Iauoleno, ut ex chirographo Aquiliae aduersus Titium processu executiuo experiri possit

XI

SVMMA TOTIVS ARGVMENTI

Ex his, quae adhuc disputata sunt, apparet, Iauolenum, qui sciverat Aquiliam intercedere, aut certe diligentior esse debuerat, adeoque dolum mulieris, cum se ipsum decepisset, frustra accusabat, et praeterea in fraudem SCti contraxerat, recte damnatum esse a Scabinis. Res luculenta erit ex rationibus adiectis:

Ob wohl Wieder-Beklagter, daß er das ausgeklagte ganze Capital derer 800. Rthl. der Wieder-Klägerin schlechterdings auff ihren Credit gegeben, und derselbigen, worzu sie solche Gelder anwenden wolle, lediglich überlassen, vorwendet, so wohl bey dem 1sten und 1sten Punkt der Litis Contestation, daß er gewiß gewußt, und ihm nicht unbekandt gewesen, was maßen Wieder-Klägerin nur 600. Rth. für sich bedurfft, die andern letztgedachte Post derer 200. Rth. von denen 800. Rth. vorstrecken werde, nicht geständig, auch derowegen auff den Inhalt derer in *l. u. D. ad SCtum Vellei.* und *l. 13. C. eod.* vorgetragenen Rechte, Kraft deren dem Gläubiger nichts schaden kan, wenn eine Weibs-Person das von ihm Darlehns-weise erhaltene Geld andern Persohnen zuwendet, sich berufoet, hiernächst in der Meynung stehet, daß allens falls die Exceptio SCti Velleiani, wegen der von der Wieder-Klägerin gebrauchten Gefährde und Arglist, hinwegfallen müsse, demnach, daß Wieder-Klägerin mit ihrem Suchen abzuweisen, es das Ansehen gewinnen mögte,
D. H. D.

D. N. D. Wieder: Beklagter bey dem 9. und 17. den Punkte der Litis Contestation, daß Wieder: Klägerin, daß Er ihr 600. Rth. zu ihren Bedürfnisse, 400. Rth. aber ihrem Bruder dergestalt leihen mögte, daß sie wegen 200. Rth. vor diesen letztern sich verbürge, ihn ausdrücklich geschrieben und angefohlen, Er hingegen auf ihres Bruders Nahmen nur 200. Rth. auf der Wieder: Klägerin Credit und Nahmen aber 800. Rth. hergegeben, eingeräumt, demnach, daß derselbe wohl gewußt, was maßen Wieder: Klägerin 200. Rth. in Bürgschaft vor ihren Bruder übernehme, und nur 600. Rth. von dem verschriebenen Capital genießen werde, um so viel deutlicher erhellet, als Wieder: Beklagter, nach seinem bey dem 12ten Punct der Litis Contestation geschehenen Geständniß, die sämtlichen 1000. Rth. von deren Repartition in obangezogenem Schreiben Meldung geschehen, derselben verstorbenen Bruder selbst zugestellet, bey welchen Umständen Wieder: Beklagten nicht allein die in

l. 12. et 28. §. 1. D. ad SCzum Vellei.

enthaltene Disposition, vermöge deren, wenn ein Gläubiger weiß, daß eine Weibs: Person das Geld in der Absicht, andern solches vorzutrecken, aufgenommen, das SCzum Velleianum Platz findet, ingleichen dasjenige, was *l. 17. C. eod.* verordnet, da diese 200. Rth. nur zum Scheine auf Wieder: Klägerin geschrieben worden, offenbar entgegen steht, sondern auch, daß er wider Vorschrift der Rechte *l. 29. §. 1. D. b. t. in fraudem SCti*, die von der Wieder: Klägerin vor ihren Bruder verlangten 200. Rth. auf ihren Credit und Nahmen schreiben lassen, und sie zum Schein, als Selbst: Schuldnerin angenommen, ohngeachtet, sie, sich in der That vor denjenigen,

jenigen, so die Gelder von Wieder-Beklagten angenommen, nur verbürget, nicht gelienet, auch der Wieder-Klägerin bey dieser Bewandniß keine Gefährde benge-
 messen werden kan, überdihim die affectirte Unwissen-
 heit, da ihm die Absicht der Wieder-Klägerin von An-
 fang bekant gewesen, und er sich dißfalls genauer erkundi-
 gen sollen, nicht zu statten komit, *l. 17. pr. in fin. D. ad SCrum
 Vellei.* dahingegen dasienige, was *l. 13. C. ad SCrum
 Vellei.* enthalten, nur von dem Falle, wenn die Ehe-
 Frau ihrem Ehe-Manne von dem gelehnten Cap-
 ital den Vsumfructum gönnet, oder ihm sonst etwas
 davon gemessen läset, oder die Gelder, aus eigner
 Bewegniß, ohne des Ehe-Manns Veranlassung, ihm
 und denen seinigen damit auszuhelffen, bey andern
 aufnimmt, zuverstehen, und auf dergleichen negotium,
 da das Capital selbst vor einen andern, so das Darlehn
 verlanget, und ihm Gelder, von andern zu verschaffen,
 gebethen, mit des Gläubigers Vorwissen aufgenommen
 wird, nicht zu erstrecken, inihm Wieder-Beklagter die
 Bezahlung solcher 200. Rth. bey der Conuention von Wie-
 der-Klägerin zwar zur Ungebühr verlanget, auch die der
 Litis Contestation von ihm angehengten Exceptiones Per-
 emptoriae durch unstreitige Verordnung der Rechte erle-
 diget werden, gleichwohl derselbe von der Weibs-Person,
 so sich auf diese Art vor andere verbürget, iura cessa zu ver-
 langen und den Haupt-Schuldner, oder dessen Erben, in
 Anspruch zu nehmen, nach klarer Vorschrift *l. 1. §. 2. et l. 8.
 §. 14. D. ad SCrum Vellei. it. l. 10. D. eod.* wohl befugt,
 und, bey obgedachtem Zweifel, welcher ihm zu diesem
 Litigio wohl verleiten können, mit Erstattung der
 Schäden und Unkosten nicht unbillig zu verschonen,
 So ist, wie im Urthel enthalten, von uns
 billig erkannt

Serther, die Geschicklichkeit,
 Die DU in den Rechten zeigest;
 Als auch deine Höflichkeit,
 Da DU DICH nur selbstem gleichest:
 Will ich gar nicht ersüchlich loben,
 Weil wir sonst, und jezo, proben.

*
 * * *

Wie nun Wissenschaft und Kunst,
 Die mit Höflichkeit verbunden;
 Allerwegen Glück und Gunst,
 Auch bey Heyden selbst gefunden:
 So wird man es kan nicht fehlen
 DICH zu Ehren auserwehlen.

Durch diese wenigen Zeilen wolte den
 Hochgeehrten Herrn Respondenten
 zu gegenwärtiger Disputation gratu-
 liren und sich zu geneigten Anden-
 cken empfehlen, dessen ergebenster
 Diener und beständiger Freund.

Hannß August von Carolowik.

Equ. Variæ Schwarzbacheusis

E 2

Wie

421

Sie glücklich lebt ein Mensch, bey dem der
Zunder glimmt,
Den Hoffnung, Wiß und Feiß zuletzt in
Flammen setzen,
Wenn uns der Weißheit Hand, den ächten Lohn
bestimmt,
Um den wir Müß und Last, vor viel zu wenig schätzen
Die Thorheit steckt der Welt, zwar auch ein Kleinod
auf,
Da sieht ein schwacher Geist die äußerlichen Schalen.
Und ist vergnügt und froh, wenn ihm sein schwerer
Lauff
Den Schweiß, den er vergießt, mit Farben kan bezahlen:
Dort aber giebt der Lohn ein Herze voller Lust,
Das Glücke kommt darzu, und läßt uns Palmen
heben,
Der Himmel auf der Welt, wohnt selbst in unsrer
Brust,
Und fällt der Leib ins Grab, bleibt doch der Ruhm in
Leben.
Dieß hast DU Werther Freund, beständig
eingesehn,
DU giengst der Weißheit nach, und faßtest ihre Lehren,
Drum wo kein Wunder: Werck in kurzen soll
geschehn,
So muß DU auch der Lohn nothwendig zugehören.
Geh hin Vertrauter Freund, und eile noch so
scharff
DU wirst dem Glücke doch, den Vorzug lassen müssen,
Es geht, es wartet schon, und wenn ichs sagen darff:
So sorgt es zum voraus, auf ein verliebtes Küssen.

Jm

Indessen werffen wir die Seuffzer in die Luft,
 Und sehn DJR hinten nach, mit unverwandten Blicken,
 Wenn Uns des Schicksaals: Schluß in DEINE
 Gegend rufft,
 So wird das Wiederseh'n, uns desto mehr entzücken.

Mit diesen wenigen Zeilen wolte sei-
 nem Hochgeehrten Freunde zu
 der mit grossen Ruhm vollzogener
 Disputation gratuliren, und sich
 zum beständigen Andencken em-
 pfehlen.

Johann Rudolph Köhler.
 Glauchgaviens, Schoenburg.

Verander wurde jüngst gefragt:
 Ob denen Männern oder Frauen,
 Wenn sie iemand was zugesagt,
 Mit größrer Sicherheit zu trauen?
 Er gab hierauf so fort Bescheid,
 Woraus man dieses konte lesen,
 Wie schon seit einer langen Zeit,
 Bey letztern keine Treu gewesen.
 Ein Wort ein Wort, ein Mann ein Mann:
 Sey ja ein Sprich: Wort nur vor Männer,
 Und daß es auch kein Weibs: Volk kann,
 Weiß ieder Frauenzimmer: Kenner.
 Velleius sprach dieselben frey,
 Und daß, das weibliche Geschlechte,
 Kein Slave seiner Worte sey,
 Vergönnten ihme selbst die Rechte.

Und endlich war der Schluß gemacht,
Daß der, so sich hier eingelassen,
Und ihre Worte nicht verlacht,
Die schönste Ruhe müste hassen.
Er Werth- und Hoch-Geschätzter Freund,
Zeigt heute in der Themis Tempel,
Was ER von dieser Sache meynt,
Durch ein nicht unbekandt Exempel,
Und solches gab Gelegenheit,
Daß diese Verse fabricirte,
Und daß JHM aus Ergebenheit,
Zu solcher Ehre gratulirte.
Und trifft mir denn mein Wünschen ein,
So wird es JHM stets wohlergehen,
ER wird beständig glücklich seyn,
SEIN Glücke wird JHM feste stehen.

Dieses wenige setzte bey Erroegung der Disputation, und wolte zugleich zu den Specimine ergebenst gratuliren, ein treuer Vetter

August Michael Zscherpe,
Gera Variß.

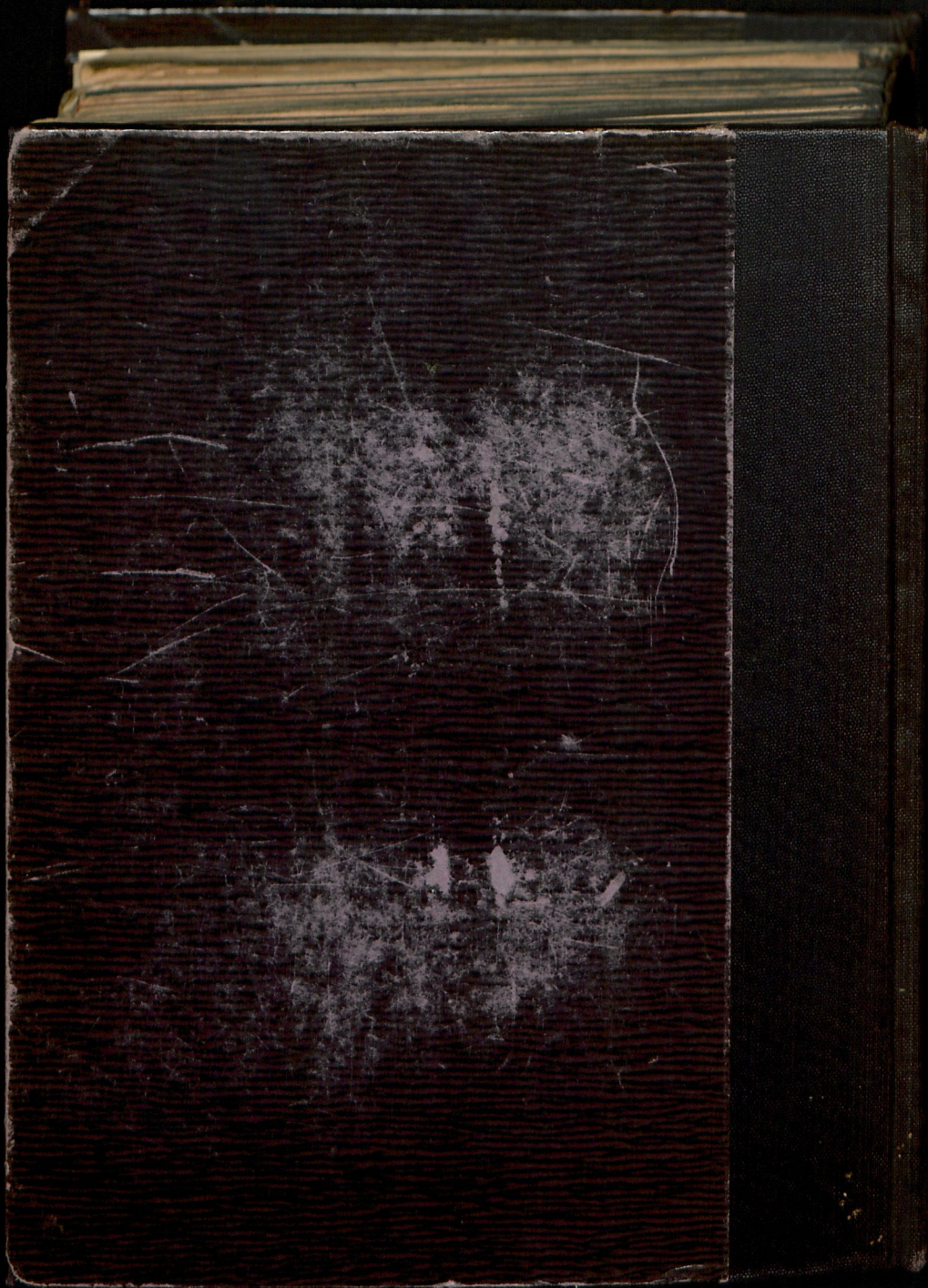
Wittenberg, Diss. 1738

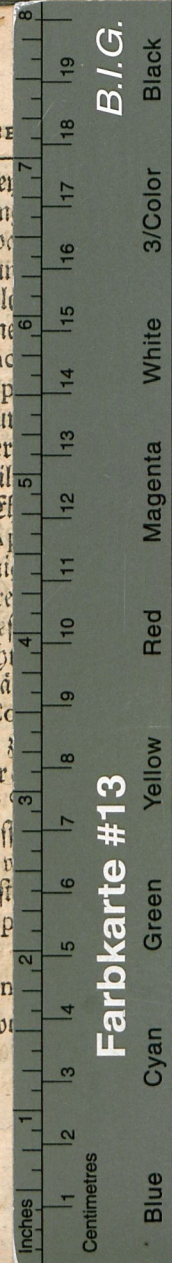

VD 18

f
5b.

106

1738 8

DE
M V T V O
INAE ALIIS CREDITVRAE
D A T O

REM XI. ET XII. D'AD SCTVM VELLEIANVM

PRAESIDE
TOPH· LVDOV· CRELLIO D
T· IVSTINIANEARVM P· P· ORDINAR
E PROVINC· ET SCABINATVS ASSESSORE
DINIS IYRIDICI VITEMBERGENSIS
H' T' DECANO

IVNII ANNO QVAM SALVS PARTA EST clō Io'ccXXXVIII

IN AVDITORIO ICTORYM
DISPVTABIT
ANVS HENRICVS LEBRECHT KLOPFFER

VVALDENR. SCHOENB
VITEMBERGAE
EX OFFICINA SCHEFFLERIANA

